

Sivistysvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: E-kirje — Ennakkovaikuttaminen tulevaan EU:n monivuotiseen rahoituskehykseen (2028—)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: E-kirje — Ennakkovaikuttaminen tulevaan EU:n monivuotiseen rahoituskehykseen (2028—) (E 31/2024 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- EU-erityisasiantuntija Kasper Paasikallio, valtioneuvoston kanslia
- neuvotteleva virkamies Henrik Ruso, opetus- ja kulttuuriministeriö
- EU-asioiden yhteyspäällikkö Saara Harjula, Helsingin yliopisto
- hallituksen jäsen Jari Multisilta, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry
- toiminnanjohtaja Heikki Holopainen, Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Valtioneuvoston selvityksellä muodostetaan ensimmäisiä ennakkovaikuttamiskantoja ja alustavia näkemyksiä koskien EU:n tulevaa monivuotista rahoituskehystä, jotta Suomi voi ennakkovai-
kuttaa oikea-aikaisesti tulevaan komission esitykseen. Ennakkovaikuttamislinjausten tavoitteena on muodostaa kokonaisvaltainen näkemys Suomen lähtökohdista, prioriteeteista ja tavoitteista neuvottelukokonaisuuteen. Tarvittaessa ennakkovaikuttamislinjauksia tullaan edelleen tarkentamaan myöhemmässä vaiheessa. Varsinaiseen ehdotukseen tullaan ottamaan kantaa komission annettua ehdotuksensa viimeistään kesällä 2025.

Valiokunnan lausunto SiVL 6/2024 vp

Valtioneuvoston kanta

Rahoituskehyksen kokonaistaso

Hallitusohjelman mukaisesti Suomi katsoo, että EU-budjetin taso tulee säilyttää kohtuullisena välttämällä Suomen nettomaksuosuuden kasvua.

Elpymisväline oli poikkeuksellinen ja kertaluonteinen ratkaisu, eikä järjestely toimi ennakkotapauksena.

Suomen ennakkovaikuttamiskantoja tarkennetaan tältä osin seuraavasti:

Suomi tunnistaa, että Suomen nettomaksuasemaan vaikuttaa eniten rahoituskehyksen kokonaistaso. Suomi on valmis ajamaan lisäpanostuksia EU:n budjetin kautta tärkeiksi katsomiinsa kohteisiin, mutta unionin budjetin kokoa ei voida merkittävästi kasvattaa erityisesti tilanteessa, jossa jäsenvaltiot joutuvat sopeuttamaan kansallisia budjettejaan.

Suomi katsoo, että monivuotisen rahoituskehyksen tulisi säilyä ensisijaisena vastauksena EU-tason rahoitustarpeisiin.

Suomi pitää tärkeänä, että tulevaa rahoituskehystä tarkastellaan kokonaisuutena. Tarkastelun keskiössä ovat erityisesti rahoituskehyksen kokonaistaso, kansalliset erityiskysymykset ja valitut strategiset prioriteettialat. Kokonaisuuden tarkastelussa tulee pyrkiä varmistamaan Suomen nettomaksuaseman kohtuullisuus.

Tarkasteltaessa tulevan rahoituskehyksen kokonaistasoa Suomi tunnistaa Euroopan merkittävästi muuttuneen turvallisuusympäristön ja sen aiheuttamat välittömät tarpeet, kuten Ukrainan tukeminen.

Suomi tukee EU:n rahoitukseen kytkeytyvää vahvaa ehdollisuutta. Suomi pitää erityisen tärkeänä, että EU:n rahoitus linkitetään jatkossakin tiiviisti oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamiseen, varojen väärinkäytön vastaisiin toimiin ja korruption ehkäisemiseen. Suomi korostaa myös EU-varojen tehokasta valvontaa ja EU:n taloudellisten etujen suojaamista. Ehdotuksia erilaisiksi rahoitusmalleiksi tulisi tarkastella ja arvioida myös niihin liittyvien mahdollisten väärinkäytösten ja riskien näkökulmasta. Samalla EU-rahoitteisten toimien hallinnointia tulisi yksinkertaistaa ja vähentää hallinnollista taakkaa.

Rahoituksen kohdentamisen lähtökohdat

Valtioneuvoston selvityksessä Suomen avaintavoitteista EU-vaalikaudelle 2024—2029 (E 58/2023 vp) todetaan seuraavasti:

Suomen pääprioriteetit EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission ohjelmaan ovat Euroopan strategisen kilpailukyvyn vahvistaminen, Euroopan kokonaisturvallisuuden parantaminen ja puhtaan siirtymän sekä biotalouden ja kiertotalouden mahdollisuuksien edistäminen. Suomi kat-

Valiokunnan lausunto SiVL 6/2024 vp

soo, että tulevalla EU:n monivuotisella rahoituskehyksellä tulisi osaltaan edistää näiden painopisteiden toteutumista.

Lisäksi Suomi edistää rahoituksen kohdentamista kokonaisturvallisuutta ja EU:n ulkorajoja vahvistaviin toimiin. Valmistauduttaessa tuleviin rahoituskehysneuvotteluihin tulee kansallisia neuvottelutavoitteita asetettaessa tunnistaa myös mahdollisen EU:n laajenemisen budjettivaikutukset.

Suomi suhtautuu kriittisesti uusien, elpymisvälineen kaltaisten EU:n lainanotolla rahoitettavien EU-tason rahoitusvälineiden luomiseen.

Hallitusohjelman mukaisesti Suomi sitoutuu voimakkaasti tukemaan Ukrainaa ja sen jälleenrakentamista ja on avoin erilaisille rahoitusratkaisuille Ukrainan tukemiseksi.

Suomen ennakkoaiheuttamiskantoja tarkennetaan seuraavasti:

Suomi pitää välttämättömänä EU-rahoituksen painopisteiden priorisointia. Suomi katsoo, että varoja tulisi kohdentaa nykyistä vahvemmin valittujen strategisten prioriteettien mukaisesti.

Suomi katsoo, että puolustuksen (ml. sotilaallinen liikkuvuus), kriisivarautumisen ja rajaturvallisuuden rahoituksen osuutta tulee kasvattaa huomattavasti nykyisestä suhteellisesti vähäisestä määrästä. Suomen tavoitteena on, että puolustusulottuvuutta painotettaisiin läpileikkaavasti rahoituskehyksessä.

Osana EU:n kriisivarautumisen kehittämistä Suomi korostaa nykyisen rescEU-tyyppisen välineen merkitystä ja jatkuvuuden turvaamista.

Lisäksi Suomi pitää tärkeänä, että Euroopan strategisen kilpailukyvyn vahvistamiseen kohdennetaan rahoitusta nykyistä vahvemmin. Suomen prioriteettina on avoimeen kilpailuun ja korkeaan laatuun pohjautuvan tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoituksen nykyistä suurempi osuus.

Suomen tavoitteena on rahoituskehysratkaisu, jossa huomioidaan Suomen itärajan kokonaisvaltainen merkitys EU:lle.

Suomi pitää tärkeänä EU-rahoitusohjelmien uudistamista vastaamaan paremmin EU:n tulevia haasteita. Osana tulevaa rahoituskehystä Suomi suhtautuu avoimesti tulosperusteisten mallien tarkastelemiseen rahoituksen eurooppalaisen vaikuttavuuden vahvistamiseksi. Lisäksi on tärkeää varmistaa EU-rahoituksen nykyistä vahvempi yksityistä rahoitusta vivuttava vaikutus.

Käytäessä keskustelua tulevasta rahoituskehyksestä ja siihen liittyvistä sektorikohtaisista uudistamistarpeista, Suomi korostaa neuvoston vahvaa roolia.

Kilpailukyky

Valtioneuvoston selvityksessä Suomen avaintavoitteista EU-vaalikaudelle 2024—2029 (E 58/2023 vp) todetaan seuraavasti:

Valiokunnan lausunto SiVL 6/2024 vp

Suomen näkemyksen mukaan seuraavalla rahoituskehyskaudella varoja tulisi suunnata entistä enemmän tutkimusta, innovaatioita ja osaamista sekä digitalisaatiota ja puhdasta siirtymää edistäviin toimiin.

Suomen lähtökohtana on, että EU:n kilpailuun perustuvien rahoitusohjelmien, kuten tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelman, tulee jatkossakin perustua korkeaan toiminnan laatuun, ei kiintöihin tai aluekriteereihin.

Suomi korostaa, että EU:n digitaalinen johtajuus edellyttää investointeja erityisesti murrosteknologiaan, kuten tekoälyratkaisut, suurteho- ja kvanttilaskenta, siruteknologia sekä 6G.

Suomen tavoitteena on, että nykyisistä, tilapäisistä valtiontukisääntöjen joustoista irtaudutaan mahdollisimman nopeasti eikä Suomi nykyisellään näe tarvetta uusille valtiontukijoustoille. Suomi korostaa valtiontukikilpailun haitallisia vaikutuksia sekä riskejä Euroopan yhtenäisyydelle sekä sisämarkkinoiden toimivuudelle.

Suomen ennakkovaikuttamiskantoja tarkennetaan seuraavasti:

Suomelle keskeistä on, että EU:n kilpailukykyä tukevalla rahoituksella edistetään mahdollisimman tehokkaasti sisämarkkinoiden toimivuutta, teollisuuden uudistamista ja Euroopan houkuttelevuutta investointikohteena. Tehokkailla ja markkinaperusteisilla yksityistä rahoitusta edistävillä EU-tason rahoitusvälineillä vastataan EU:n kilpailukykyhaasteisiin.

Suomi katsoo, että strategista kilpailukykyä tukevien ohjelmien yhdistäminen yhdeksi laajaksi kokonaisuudeksi voisi parhaimmillaan tehostaa EU-rahoitusta. Suomelle on kuitenkin ensisijaisinta, että tutkimus-, kehitys-, ja innovaatorahoituksen säilyminen avoimeen kilpailuun ja korkeaan laatuun perustuvana EU-rahoituksena turvataan. Myös riittävät panostukset Erasmus+:n kaltaisiin ohjelmiin tukisivat osaltaan Euroopan kilpailukykyä.

Suomi katsoo, että tutkimus-, kehitys-, ja innovaatorahoituksen osuutta kehityksessä tulisi kasvattaa Suomen saadessa näistä ohjelmista ja välineistä huomattavasti enemmän suhteessa mak-suosuuteensa. Suomi pitää tarkoituksenmukaisena, että TKI-toimiin kohdistuva EU-rahoitus (nykyinen Horisontti Eurooppa) voi jatkossakin olla avustusmuotoista. Suomi katsoo, että kaksikäyttötarkoituksiin kohdistuvaa TKI-rahoitusta tulisi painottaa laajasti rahoituskehityksessä.

Suomi pitää nykyistä lainatakauksiin perustuvaa InvestEU-välinettä tarkoituksenmukaisena sen hyödyttäessä erityisesti suomalaisia pieniä ja keskisuuria yrityksiä ja katsoo, että sen rahoitustakauksen osuutta kehityksessä tulisi kasvattaa merkittävästi riittävän yksityisen rahoituksen vipuvaikutuksen aikaansaamiseksi. Sen sijaan Suomi suhtautuu kriittisesti mahdollisiin ehdotuksiin uusien avustusmuotoisten investointivälineiden perustamiseksi.

Suomen tavoitteena on, että biotalous ja bioteknologia sisällytettäisiin tuleviin rahoitusohjelmiin, kuten esimerkiksi TKI-rahoitukseen ja maaseudun kehittämisrahoitukseen. Suomi korostaa, että julkisten investointien rinnalla tarvitaan yksityisiä investointeja.

Valiokunnan lausunto SiVL 6/2024 vp

Suomi katsoo, että puhdasta siirtymää edistetään muun muassa panostamalla ydinvoimaa ja eurooppalaisia energiaverkkoja tukeviin investointeihin. Tämä on keskeistä Euroopan kilpailukyvyyn ja omavaraisuuden vahvistamiseksi.

Suomi katsoo, että Euroopan liikenneinfrastruktuurin olisi jatkossa edistettävä entistä tehokkaammin liikenneverkon kaksikäyttöisyyttä, eli siviili- ja sotilasliikenteen tarpeiden huomioimista edistäen unionin kokonaisturvallisuutta, erityisesti sotilaallista liikkuvuutta, huoltovarmuutta ja kriisinsietokykyä. Tämä edellyttäisi investointeja tukevaa EU-rahoitusta, jolla edistettäisiin liikenneverkon toimivuutta ja modernisointia.

Koheesiopolitiikka

Valtioneuvoston selvityksessä Suomen avaintavoitteista EU-vaalikaudelle 2024—2029 (E 58/2023 vp) todetaan seuraavasti:

Suomi katsoo, että modernisoitaessa koheesiopolitiikkaa ja sen varojenjakokriteerejä tulisi entisestään painottaa Euroopan unionin ulkoraja-alueiden merkitystä ja niiden tulevaisuuden toimintaedellytyksiä sekä koheesiopolitiikan varojen jakautumista vaikuttavasti. Nykyisessä geopolittisessä tilanteessa Suomi korostaa etenkin Itä- ja Pohjois-Suomen merkitystä koko Euroopan turvallisuudelle.

Suomi tunnistaa, että mahdollisten uusien jäsenmaiden myötä unioniin tulisi joukko nykyiseen verrattuna huomattavasti vähemmän vauraita jäsenvaltioita ja koheesiopolitiikan maantieteellinen painopiste siirtyisi entistä enemmän itäiseen Eurooppaan.

Suomen ennakkovaikuttamiskantoja tarkennetaan seuraavasti:

Alueellisen koheesion edetessä tarve EU:n yhteiselle koheesiorahoitukselle vähenee.

Osana rahoituskehyskokonaisuuden edellyttämää priorisointia Suomi pitää tarkoituksenmukaisena koheesiorahoituksen osuuden alentamista edelleen rahoituskehyksessä suhteessa muihin EU:n painopisteisiin. Arvioitaessa koheesiorahoituksen merkitystä osana rahoituskehystä tulee huomioida Suomen huomattava nettomaksu koheesiopolitiikan välineisiin.

Suomi korostaa vakiintuneesti kansallisen osarahoituksen merkitystä koheesiopolitiikan rahoittamisessa. Tällä vähennettäisiin EU-tason rahoituksen tarvetta ja vahvistettaisiin jäsenvaltioiden omistajuutta.

Tulevassa koheesiopolitiikassa tulisi kohdistaa Itä-Suomen ulkoraja-alueille erityisrahoitusta johtuen EU:n muuttuneesta turvallisuusympäristöstä ja sen aiheuttamista näiden alueiden vakavista sosio-ekonomisista haasteista.

Lisäksi Suomi katsoo, että nykyisistä koheesiopolitiikan varojenjakokriteereistä syrjäinen ja pohjoinen sijainti, muuttoliike sekä harva-asutus ja pitkät etäisyydet ovat jatkossakin Suomelle keskeisiä.

Valiokunnan lausunto SiVL 6/2024 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Käsiteltävänä olevan valtioneuvoston selvityksen tarkoituksena on muodostaa ensimmäisiä ennakkovaikuttamiskantoja ja alustavia näkemyksiä EU:n tulevasta monivuotisesta rahoituskehystä, jotta Suomi voi vaikuttaa ennakolta ja oikea-aikaisesti komission tulevaan esitykseen. Suomen avaintavoitteita EU-vaalikaudelle 2024—2029 on käsitelty valtioneuvoston kirjelmässä E 58/2023 vp, josta sivistysvaliokunta on antanut oman lausuntonsa (SiVL 2/2024 vp). Valiokunta on tarkastellut nyt käsiteltävänä olevaa EU:n rahoitusta koskevaa kirjelmää toimialansa näkökulmasta.

Tutkimus ja nuorten kansainvälinen liikkuvuus

Sivistysvaliokunta valtioneuvoston kantaan yhtyen ja aikaisempaan lausuntoonsa (SiVL 2/2024 vp) viitaten pitää tärkeänä, että tutkimus-, kehitys-, ja innovaatorahoituksen säilyminen avoimeen kilpailuun ja korkeaan laatuun perustuvana EU-rahoituksena turvataan. Kyseiset taloudelliset panostukset ovat merkittäviä tekijöitä Suomen ja Euroopan unionin kilpailukyvyyn edistämiseksi sekä tutkimuksen ja osaamisen vahvistamiselle.

Valiokunta katsoo, että Suomen näkökulmasta on perusteltua kohdentaa rahoitusta puiteohjelmaan ja että EU:ssa on tärkeää keskittyä lisäarvoa tuottaviin toimiin. Edellisellä seitsenvuotiskaudella suomalaiset toimijat kotiuttivat Horisontti2020-puiteohjelmasta yhteensä 1,5 miljardia euroa. Suhteessa EU:lle maksettuun rahamäärään nähden Suomi on saanut rahaa takaisin puolitoistakertaisesti ja on siten ollut ohjelman nettosaaja. Valiokunta pitää tärkeänä, että maamme korkeakouluilla on riittävä osaaminen ja verkostot hakea ja saada tutkimusrahoitusta EU:sta.

Asiantuntijalausunnoissa on tuotu esiin huoli koheesiorahoituksella rahoitettavan tutkimus- ja kehittämistoiminnan supistumisen vaikutuksista. Valiokunta pitää tärkeänä, että koheesiorahoituksen vaikutusta tutkimus- ja kehittämistoimintaan seurataan.

Riittävät toimet ja resurssit nuorten kansainvälisen liikkumisen edistämiseksi Erasmus+:n kaltaisten ohjelmien kautta ovat tärkeitä myös Euroopan kilpailukyvyyn kannalta. Valiokunta aikaisemmissa lausunnoissa (ks. esim. SiVL 1/2024 vp, SiVL 5/2022 vp, SiVL 7/2021 vp ja SiVL 6/2021 vp) todetun uudistaen pitää tarpeellisena lisätä oppimista tukevaa liikkuvuutta ja toteaa, että EU:n osaamisen liikkuvuuden edistämistä koskevissa toimissa tulee huomioida, että päätöksenteko koulutuspolitiikasta tulee pitää jäsenmaissa: koulutus kuuluu unionin ja jäsenvaltioiden toimivallanjaossa kansallisen toimivallan ydinalueisiin, ja unionin toimivalta näillä aloilla on kevyttä (ks. esim. SiVL 1/2024 vp, SiVL 1/2023 vp, SiVL 36/2022 vp ja SiVL 6/2021 vp).

Kaksikäyttötarkoitus ja puolustustutkimuksen rahoitus

Valtioneuvoston kirjelmässä on esitetty kanta, että kaksikäyttötarkoituksiin kohdistuvaa TKI-rahoitusta tulisi painottaa laajasti rahoituskehityksessä. Valiokunta pitää tärkeänä, että kaksikäyttötarkoituksen merkitys osana TKI-rahoituskehystä selkeytetään.

Valiokunnan lausunto SiVL 6/2024 vp

Valiokunta korostaa, että puolustustutkimuksen rahoituksella ei tule heikentää vakiintunein tieteellisin perustein jaettavaa tutkimus- ja innovaatorahoitusta eikä perustutkimuksen tekemisen edellytyksiä eri tieteiden aloilla. Siviili- ja puolustustutkimuksen raja tulee pitää selvänä. Valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena, että puolustustutkimus- ja kehittämistoimille lisätään rahoitusta sille korvamerkityssä ohjelmassa.

Luovan talouden ja luovien alojen potentiaalin hyödyntäminen

Valiokunnan näkemyksen mukaan rahoituskehyksissä tulisi kiinnittää huomiota myös luoville aloille kohdennettavaan rahoitukseen. Luovilla aloilla on potentiaalia taloudellisen kilpailukyvyn kohentamisessa ja työpaikkojen luomisessa. Mainitut alat muodostavat myös merkittävän tekijän Euroopan kansallisten kulttuurien vahvistamisessa. Valiokunta pitää tärkeänä, että TKI-rahoitus kohdistuisi myös luoville aloille.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Sivistysvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa edellä esitetyin huomautuksin valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 17.5.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuula Haatainen sd
varapuheenjohtaja Ari Koponen ps
jäsen Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Pia Hiltunen sd
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Inka Hopsu vihr
jäsen Laura Huhtasaari ps
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Nasima Razmyar sd
jäsen Sara Seppänen ps
jäsen Markku Siponen kesk
jäsen Jaana Strandman ps
jäsen Mari-Leena Talvitie kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Lahtinen